

W związku z przedłożeniem opinii *Podstawy prawne prowadzenia przez Instytuty Polskiej Akademii Nauk studiów doktoranckich oraz wynikające z nich wewnętrzne unormowania Instytutów*, poniżej przedstawiam uwagi do przedmiotowego dokumentu.

Na wstępie pragnę zwrócić uwagę, że omawiany dokument wymaga ponownej, gruntownej analizy oraz dopracowania. W szczególności brak jest w nim omówienia wielu fundamentalnych z punktu widzenia uczestnika studiów doktoranckich kwestii, w tym przede wszystkim, z zakresu jego praw i obowiązków.

Jako przykładowy brak należałoby wskazać pominięcie tak istotnych zagadnień, jak nadzór merytoryczny nad studiami doktoranckimi, czy sytuacja prawna uczestników tych studiów będących cudzoziemcami, w tym też - zupełnie pominięta - procedura nostryfikacji.

Ponadto, analizowany dokument zawiera liczne błędy redakcyjne, takie jak m. in. omyłki dotyczące poprawnego wskazania treści przepisu bądź poprawnej podstawy prawnej.

W części **1. Wprowadzenie**: katalog aktów prawnych regulujących zagadnienia będące przedmiotem przedłożonej opinii wymaga uzupełnienia, m.in. o Statut Polskiej Akademii Nauk stanowiący załącznik do uchwały nr 8/2010 Zgromadzenia Ogólnego PAN z dnia 24 listopada 2010 r. zmienionej uchwałą Nr 8/2012 Zgromadzenia Ogólnego PAN z dnia 25 września 2013 r. oraz rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 października 2006 r. *w sprawie podejmowania i odbywania przez cudzoziemców studiów i szkoleń oraz ich uczestniczenia w badaniach naukowych i pracach rozwojowych* (Dz. U. Nr 190, poz. 1406 oraz z 2009 r. Nr 176, poz. 1365).

W części **4. Prowadzenie studiów doktoranckich przez Instytut**:

1) w akapicie drugim (str. 6): mówi się o uprawnieniu Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów – do nadawania uprawnień stopnia doktora i doktora habilitowanego w jednostkach organizacyjnych poprzez odesłanie do Komentarza do art. 5 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym. Wydaje się, że w tym miejscu powinno się wskazać wprost podstawę prawną – przepis ustawy – a nie odesłanie do Komentarza;

2) w akapicie czwartym: poddając analizie art. 195 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (zwanej dalej: „Prawo o szkolnictwie wyższym“):

a) pominięto ust. 3 ww. przepisu, który odsyła do odpowiedniego stosowania przepisu art. 164 Prawa o szkolnictwie wyższym do doktorantów i studiów doktoranckich prowadzonych w jednostkach organizacyjnych uczelni oraz jednostkach naukowych.

Z uwagi na znaczenie przepisu art. 164, zgodnie z którym:

„1. Wykłady w uczelni są otwarte, jeżeli jej statut nie stanowi inaczej.

2. Zajęcia dydaktyczne w uczelni oraz sprawdziany wiedzy lub umiejętności, a także egzaminy dyplomowe, mogą być prowadzone w języku obcym w zakresie i na warunkach określonych w regulaminie studiów. W języku obcym mogą być również prowadzone sprawdziany wiedzy lub umiejętności w trakcie przyjęć na studia oraz przygotowywane prace dyplomowe. Uczelnia przyjmująca na studia cudzoziemców organizuje dla tych osób zajęcia z języka polskiego.

3. Zajęcia dydaktyczne na studiach mogą być prowadzone także z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.

4. Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określi, w drodze rozporządzenia, warunki, jakie muszą być spełnione, aby mogły być prowadzone zajęcia dydaktyczne, o których mowa w ust. 3, uwzględniając zapewnienie przez uczelnię odpowiedniej dostępności dla studentów zajęć prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość oraz właściwej proporcji czasu tych zajęć, odpowiednio na studiach stacjonarnych oraz na studiach niestacjonarnych, do całkowitego czasu zajęć na studiach.“,

proponuję uwzględnienie go w opinii. Szczególnie istotna wydaje się konieczność przeanalizowania kwestii organizacji zajęć z języka polskiego dla cudzoziemców.

Ponadto proponuję wskazać na wydane na podstawie ust. 4 ww. przepisu rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2007 r. w sprawie warunków, jakie muszą być spełnione, aby zajęcia dydaktyczne na studiach mogły być prowadzone z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość (Dz. U. Nr 188, poz. 1347, z późn. zm.),

b) istotnym elementem prowadzenia szkolnictwa jest **system nadzoru**, w związku z tym proponuję uzupełnić opinię o regulację wynikającą z ust. 7, zgodnie z którym: „Nadzór merytoryczny nad studiami doktoranckimi sprawuje rada jednostki organizacyjnej uczelni albo rada naukowa jednostki naukowej prowadzącej te studia.“,

c) wydaje się, że w tym miejscu również wskazane jest uzupełnienie analizy o przepis ust. 9 i 10. O ile bowiem w opinii ujęto informację zawartą w zdaniu pierwszym ust. 9, zgodnie z którym *niestacjonarne studia doktoranckie mogą być odpłatne*, to wymaga dodania, że **wysokość opłat za niestacjonarne studia doktoranckie**, nieprzekraczających kosztów kształcenia, ustala rektor uczelni lub dyrektor jednostki naukowej, w której są prowadzone te studia, a także, że zgodnie z ust. 10, warunki odpłatności za studia doktoranckie określa umowa zawarta, w formie pisemnej, między uczelnią lub jednostką naukową a doktorantem. Proponuję w tym miejscu również poddać analizie charakter, jaki ma informacja dotycząca odpłatności za niestacjonarne studia doktoranckie. Przede wszystkim należałoby poszukać odpowiedzi na pytanie, czy taka informacja ma przymiot informacji publicznej i czy istnieją podstawy do wystąpienia o jej udzielenie na gruncie ustawy o dostępie do informacji publicznej. Jeśli odpowiedź okazałaby się negatywna, wydaje się, że należy przeprowadzić rozważania, co w sytuacji, kiedy doktorant wystąpi o udzielenie wyjaśnień, jakie poszczególne wydatki (koszty) składają się na opłatę za studia doktoranckie.

Zarówno dla poszczególnych Instytutów Polskiej Akademii Nauk, jak i dla samych doktorantów, istotne pozostaje ustalenie, czy informacja dotycząca wysokości odpłatności za studia – w tym wskazania elementów składających się na daną kwotę, może podlegać udostępnieniu. Poddać należy również pod rozagę uzupełnienie opinii o interpretację sekwencji „nieprzekraczających kosztów kształcenia”.

• Mimo, że Polska Akademia Nauk jest jednostką naukową, a nie uczelnią publiczną, to wydaje się, że *per analogiam* należałoby przyjrzeć się regulacji w szczególności **art. 99 ust. 1 pkt 1 i 2 Prawa o szkolnictwie wyższym**, zgodnie z którymi:

„1. Uczelnia publiczna może pobierać opłaty za świadczone usługi edukacyjne związane z:

- 1) kształceniem studentów na studiach niestacjonarnych oraz uczestników niestacjonarnych studiów doktoranckich;

(...)

2. Wysokość opłat, o których mowa w ust. 1, ustala rektor uczelni publicznej, z tym że **opłaty, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 1a i 2, nie mogą przekraczać kosztów ponoszonych w zakresie niezbędnym do uruchomienia i prowadzenia w danej**

uczelnii, odpowiednio studiów lub studiów doktoranckich, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 1a, oraz zajęć na studiach i studiach doktoranckich, o których mowa w ust. 1 pkt 2, z uwzględnieniem kosztów przygotowania i wdrażania strategii rozwoju uczelni, w szczególności rozwoju kadr naukowych i infrastruktury dydaktyczno-naukowej, w tym amortyzacji i remontów.”

W powyższym kontekście, zasadne wydaje się również przyjrzenie się wyrokowi Trybunału Konstytucyjnego (dalej „TK”) dotyczącego m.in. zgodności z Konstytucją RP pobierania przez uczelnie publiczne opłat za studia (wyrok z dnia 8 listopada 2000 r., **SK 18/99**, Dz. U. Nr 101, poz. 1091). W uzasadnieniu tego wyroku TK podkreślał, iż „czesne pobierane od studentów tzw. studiów płatnych **nie może [...] przekraczać kosztów ponoszonych przez uczelnie w zakresie niezbędnym do uruchomienia i prowadzenia tej działalności dydaktycznej. Dla określenia poziomu tych kosztów istotne znaczenie ma fakt, że w dyspozycji uczelni publicznych znajdują się określone części mienia państwowego (przydzielone uczelni z momentem jej utworzenia, a następnie w drodze dotacji na inwestycje szkoły), a ponadto, że uczelnie państwowe otrzymują [...] dotacje z budżetu państwa na działalność dydaktyczną, na kształcenie kadr [...], na utrzymanie uczelni, na inwestycje budowlane”.** (Anna Szymańska, Komentarz do ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, LEX).

Uzasadnione jest również wskazanie, że umowa, o której mowa w art. 195 ust. 10 Prawa o szkolnictwie wyższym, jest umową cywilnoprawną i do ewentualnych roszczeń z niej wynikających mają zastosowanie przepisy postępowania cywilnego, co stwierdził m.in. WSA w Warszawie w wyroku z dnia 14 września 2009 r., sygn. akt: I SA/Wa 351/10, LEX nr 920619.

- Następnie, należałoby wskazać, że w związku z tym, że w art. 4 pkt 1 lit. a ustawy o *ochronie konkurencji i konsumentów* definiuje się przedsiębiorcę także jako osobę prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, uczelnie są przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów, a uczestnicy studiów doktoranckich konsumentami. Z tego powodu występuje możliwość kontroli umów zawieranych w trybie ust. 3, a często i kontroli wzorca takich umów” (*vide* m.in. SA w Warszawie w wyroku z dnia 27 października 2008 r., sygn. akt: VI ACa 654/08, LEX nr 1164711).

W części 6. Rekrutacja na studia doktoranckie:

1) w akapicie trzecim zdanie drugie (str. 9): zgodnie z § 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w *sprawie tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów, warunków wydawania oraz niezbędnych elementów dyplomów ukończenia studiów i świadectw ukończenia studiów podyplomowych oraz wzoru suplementu do dyplomu*, absolwentom studiów drugiego stopnia nadaje się tytuły zawodowe: magister - po uzyskaniu efektów kształcenia określonych dla kwalifikacji drugiego stopnia **lub magister inżynier - po uzyskaniu efektów kształcenia prowadzącego do uzyskania kompetencji inżynierskich oraz efektów kształcenia określonych dla kwalifikacji drugiego stopnia. W związku z tym katalog tytułów zawodowych należy również uzupełnić o tytuł „magistra inżyniera“;**

2) należy również podnieść, że w sposób bardzo ograniczony została przedstawiona **sytuacja prawna cudzoziemców** ubiegających się o przyjęcie na studia doktoranckie, w związku z czym proponuję przywołać zasady i tryb przyjmowania cudzoziemców na studia doktoranckie, które szczegółowo określa rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 października 2006 r. w *sprawie podejmowania i odbywania przez cudzoziemców studiów i szkoleń oraz ich*

uczestniczenia w badaniach naukowych i pracach rozwojowych (w szczególności § 1 ust. 2, § 2 i § 5 ust. 1);

3) pominięta w omawianej opinii została również kwestia **możliwości dokonania nostryfikacji dyplomu**. Zgodnie z art. 191a ust. 7 Prawa o szkolnictwie wyższym „Dyplom ukończenia studiów wyższych lub tytuł zawodowy uzyskany za granicą mogą być uznane za równoważne odpowiedniemu polskiemu dyplomowi i tytułowi zawodowemu na podstawie umowy międzynarodowej określającej równoważność, a w przypadku jej braku w drodze nostryfikacji.“

Szczególnie jest to istotne dla sytuacji prawnej osób, które uzyskały tytuł zawodowy w kraju spoza Unii Europejskiej, z którym dodatkowo Rzeczpospolita Polska nie jest związana umową międzynarodową w sprawie równoważności.

4) w akapicie czwartym (str. 9): została podana błędna podstawa prawna, przepis stanowiący, że wyniki postępowania rekrutacyjnego są jawne – to art. 196 **ust. 5 (a nie ust. 4)**;

5) ponadto, pominięto istotny przepis ust. 3, zgodnie z którym rekrutację przeprowadzają komisje rekrutacyjne powołane przez kierownika jednostki organizacyjnej uczelni lub dyrektora jednostki naukowej. Komisje rekrutacyjne podejmują decyzje w sprawach przyjęcia na studia doktoranckie.

Jeżeli w opinii zawarto informację o procedurze odwołania od decyzji, to wydaje się, że najpierw powinno zostać wskazane, kto przeprowadza rekrutację. Jednocześnie, należałoby uzupełnić fragment mówiący o możliwości odwołania się do sądu administracyjnego – poprzez wskazanie podstawy prawnej z Kodeksu postępowania administracyjnego;

6) proponuję w tej części opinii odnieść się także do przepisu § 15 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 grudnia 2013 r. w sprawie studiów doktoranckich i stypendiów doktoranckich, zgodnie z którym **doktorant otrzymuje legitymację doktoranta**.

W części 7. **Regulamin studiów doktoranckich**:

- w akapicie trzecim (str. 11), w którym mowa jest o stosowaniu art. 161 i 162 Prawa o szkolnictwie wyższym, należy doprecyzować, że chodzi o „odpowiednie“ stosowanie przepisów;

- w akapicie czwartym wymaga doprecyzowania stwierdzenie dotyczące art. 162. Nie można zgodzić się z twierdzeniem, że ww. przepis „precyzuje kwestie, które powinien normować regulamin“, zgodnie z brzmieniem art. 162 „Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określi, w drodze rozporządzenia, warunki, jakim muszą odpowiadać postanowienia regulaminu studiów w uczelniach, uwzględniając:

- 1) czas trwania roku akademickiego;

- 2) warunki i tryb odbywania zajęć dydaktycznych;

- 3) stosowane skale ocen;

- 3a) tryb przeprowadzania, na wniosek studenta lub promotora, otwartego egzaminu dyplomowego;

- 4) tryb skreślenia z listy studentów;

- 5) warunki:

- a) odbywania studiów według indywidualnego planu studiów i programu kształcenia,

- b) przyznawania urlopów,

- c) wznawiania studiów,

- d) zmiany kierunku lub systemu studiów,

- e) składania egzaminów i uzyskiwania zaliczeń,

- f) dopuszczenia do egzaminu dyplomowego,

g) ukończenia studiów;
6) warunki właściwej realizacji procesu dydaktycznego, z uwzględnieniem szczególnych potrzeb studentów będących osobami niepełnosprawnymi.
A więc kwestie niezbędne do uregulowania w regulaminie zostały określone w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 162, sam przepis stanowiący delegację ustawową określa jedynie, co powinien uwzględnić regulamin i odsyła do przepisów wykonawczych.

W części 8: Prawa i obowiązki doktorantów:

- 1) W ramach części Prawa i obowiązki doktorantów powinna zostać zawarta również odpowiedź na pytanie **które przepisy regulują kwestie przyznawania stypendiów doktoranckich** w instytutach PAN z dotacji statutowej oraz z której części tej dotacji można zrealizować takie wydatki.

Zgodnie ze znowelizowaną treścią art. 200 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, każdy uczestnik studiów doktoranckich (bez względu na to, czy odbywa studia doktoranckie na uczelni publicznej, niepublicznej czy w jednostce naukowej – instytucie PAN), może otrzymać stypendium doktoranckie. W związku z tym w omawianej części opinii powinna zostać wskazana m.in. informacja o **minimalnej wysokości stypendium**, która **nie może być niższa niż 60 % minimalnego wynagrodzenia zasadniczego asystenta** ustalonego w przepisach o wynagradzaniu nauczycieli akademickich. Decyzję o przyznaniu stypendium doktoranckiego, okresie jego pobierania oraz wysokości podejmuje w uczelni rektor, a w jednostce naukowej – jej dyrektor. Stypendia doktoranckie w Instytutach PAN zgodnie z art. 205 ust. 5 Prawo o szkolnictwie wyższym są finansowane - w szczególności - w ramach środków przewidzianych na rozwój kadr naukowych w przepisach o finansowaniu nauki.

W odniesieniu do stypendiów doktoranckich dla doktorantów PAN kwestie związane ze źródłem ich finansowania, uregulowane zostały zatem w ustawie z dnia 30 kwietnia 2010 r. *o zasadach finansowania nauki*. Art. 18 ust. 1 pkt 1a ustawy *o finansowaniu nauki* określa, iż z budżetu państwa finansowana jest działalność statutowa PAN obejmująca utrzymanie potencjału badawczego jednostki naukowej, w tym: działania niezbędne do rozwoju specjalności naukowych lub kierunków badawczych oraz rozwoju kadry naukowej, w tym badania naukowe lub prace rozwojowe ujęte w planie finansowym jednostek naukowych. Środki na ten cel zgodnie z treścią art. 19 ust. 1 powyższej ustawy przyznawane są w formie dotacji podmiotowej.

Wobec powyższego, z treści art. 205 ust. 5 Prawo o szkolnictwie wyższym w powiązaniu z analizą treści art. 18 ust. 1 pkt. 1a i art. 19 ust. 1 ustawy o finansowaniu nauki wynika, iż stypendia doktoranckie w Instytutach PAN, wypłacane są ze środków finansowych pochodzących z dotacji podmiotowej, co również powinno zostać zawarte w opinii.

Jednakowoż, w art. 19 ust. 2 ustawy o finansowaniu nauki określono, iż środki finansowe przyznawane PAN w formie dotacji celowej {na realizację zadań związanych z działalnością jednostek naukowych Polskiej Akademii Nauk, instytutów badawczych i międzynarodowych instytutów naukowych polegającą na prowadzeniu badań naukowych lub prac rozwojowych oraz zadań z nimi związanych, służących rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich, finansowanych w wewnętrznym trybie konkursowym} mogą być przeznaczane na stypendia dla uczestników studiów doktoranckich uczestniczących w realizacji badań naukowych lub prac rozwojowych.

Reasumując: Instytuty PAN przy wypłacaniu stypendiów doktoranckich mogą korzystać zarówno z części dotacji podmiotowej jak i z części dotacji celowej, które są przyznawane w ramach finansowania działalności statutowej.

Analizy wymaga również kwestia dotycząca stypendiów naukowych, określona w art. 81

ustawy o PAN, który stanowi, że z przychodów Akademii Prezes PAN przyznaje stypendia naukowe młodym naukowcom (czyli osobom prowadzącym działalność naukową, które nie ukończyły 35 roku życia). Środki na ten cel przeznaczane są z przychodów Polskiej Akademii Nauk, wyszczególnionych enumeratywnie w art. 79 ust. 1 pkt. 6-9. Środki na stypendia naukowe pozyskiwane są zatem zgodnie z powyższym przepisem z :

- 1) dotacji podmiotowej przyznawanej PAN na pokrycie kosztów bieżącej działalności Akademii,
- 2) przychodów Akademii uzyskiwanych z prowadzonej przez nią działalności gospodarczej, ze sprzedaży, użytkowania rzeczy i praw majątkowych Akademii,
- 3) poczynionych na rzecz Akademii darowizn, spadków i zapisów,
- 4) środków finansowych pochodzących z innych źródeł.

Poszczególne Instytuty PAN mogą tworzyć fundusze stypendialne (art. 85 ust. 2 pkt. 2 ustawy PAN) - środki na ewentualnie utworzone fundusze stypendialne pozyskiwane są z osiągniętych zysków netto Instytutu za poprzedni rok obrotowy oraz z darowizn.

2) nie jest jasne, dlaczego w przedmiotowej opinii pominięto regulacje § 11-14 rozporządzenia w sprawie studiów doktoranckich (tym bardziej, że różnicuje się warunki przyznawania stypendiów w pierwszym roku studiów oraz na dalszych latach). Zastanowienie budzi, pominięcie zasad wypłacania stypendium, które określono w § 13, oraz możliwości wnioskowania przez doktorantów o zwiększenie wysokości przyznanego stypendium (z równoczesnym zróżnicowaniem, i w tym przypadku, zasad w odniesieniu do doktorantów na pierwszym roku oraz na roku drugim i kolejnych);

2) należy stwierdzić istotny brak wynikający z nieuwzględnienia przepisu art. 185 Prawa o szkolnictwie wyższym. Wskazać także należy, iż zgodnie z art. 199 ust. 4 Prawa o szkolnictwie wyższym do przyznawania świadczeń, o których mowa w ust. 1 pkt 1-4, stosuje się odpowiednio przepisy o pomocy materialnej dla studentów, z wyłączeniem art. 174 ust. 4 oraz z zastrzeżeniem ust. 5.

Jednocześnie – co powinno być istotne dla przedmiotowych rozważań, to przytoczenie art. 185, który stanowi, że:

„1.Student studiów stacjonarnych znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej może otrzymać stypendium socjalne w zwiększonej wysokości z tytułu zamieszkania w domu studenckim lub w obiekcie innym niż dom studencki, jeżeli codzienny dojazd z miejsca stałego zamieszkania do uczelni uniemożliwiałby lub w znacznym stopniu utrudniał studiowanie.

2. Student studiów stacjonarnych w przypadku, o którym mowa w ust. 1, może otrzymać stypendium socjalne w zwiększonej wysokości również z tytułu zamieszkania z niepracującym małżonkiem lub dzieckiem studenta w domu studenckim lub w obiekcie innym niż dom studencki.“;

3) mimo, że w opinii wskazuje się, że zgodnie z art. 199 ust. 4 Prawa o szkolnictwie wyższym do przyznawania świadczeń stosuje się odpowiednio przepisy o pomocy materialnej dla studentów, wydaje się, że uzasadnione jest choćby ogólne zarysowanie zasad przyznawania poszczególnych rodzajów stypendiów;

4) w opinii nie ma wzmianki o stypendiach, które są przyznawane cudzoziemcom zgodnie z § 12 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 października 2006 r. w sprawie *podejmowania i odbywania przez cudzoziemców studiów i szkoleń oraz ich uczestniczenia w badaniach naukowych i pracach rozwojowych; Zgodnie w przywołanym przepisem:*

„ 1. Cudzoziemcy będący stypendystami strony polskiej, zwani dalej „stypendystami”, podejmujący studia i szkolenia wymienione w § 1 ust. 1, albo uczestniczący w badaniach naukowych i pracach rozwojowych, zwolnieni są z obowiązku ponoszenia opłat za naukę, o których mowa w § 17, i otrzymują miesięczne stypendium w wysokości:

1) dla studentów oraz uczestników studenckich praktyk zawodowych i kursów przygotowawczych do podjęcia nauki w języku polskim - do 150 % stawki wynagrodzenia zasadniczego, o której mowa w art. 44 ust. 1 pkt 3 ustawy, zwanej dalej "stawką";

2) dla uczestników kursów języka i kultury polskiej - do 200 % stawki;

3) dla uczestników badań naukowych i prac rozwojowych, **studiów doktoranckich**, studiów podyplomowych, staży habilitacyjnych, naukowych, artystycznych, szkoleń specjalizacyjnych, medycznych staży podyplomowych i kursów dokształcających - **do 250 % stawki**;

4) dla uczestników badań naukowych i prac rozwojowych, studiów podyplomowych, staży naukowych, artystycznych, szkoleń specjalizacyjnych, medycznych staży podyplomowych i kursów dokształcających, posiadających stopień odpowiadający polskiemu stopniowi doktora habilitowanego lub zatrudnionych w zagranicznej uczelni na stanowisku profesora - do 300 % stawki.

2. Stypendystom uczestniczącym w krótkoterminowych stażach naukowych (do 15 dni pobytu) przysługuje stypendium wynoszące dziennie 1/30 kwoty stanowiącej do 300 % stawki oraz zwrot kosztów zakwaterowania do wysokości 150 % dziennej kwoty stypendium i zwrot kosztów podróży po kraju, wynikających z programu stażu naukowego.

3. **Stypendium przyznawane jest na poszczególne lata studiów przez okres nie dłuższy niż określony przez senat uczelni czas trwania danych studiów** lub szkoleń. Stypendium może być również przyznane na okres krótszy niż rok akademicki.

4. Studentom będącym stypendystami może być przyznany **raz w czasie trwania kształcenia** w Rzeczypospolitej Polskiej:

1) **zasiłek** na zagospodarowanie na pierwszym roku studiów, o których mowa w § 1 ust. 1 pkt 1-3, w wysokości nieprzekraczającej **60 % kwoty stypendium**;

2) **zasiłek losowy** w wysokości nieprzekraczającej **40 % kwoty stypendium**.

5. Stypendystom może być również przyznany **zasiłek w związku z przygotowaniem pracy dyplomowej lub pracy doktorskiej** w wysokości nieprzekraczającej **40 % stypendium**.

5) zgodnie z art. 198 Prawa o szkolnictwie wyższym doktoranci mają prawo do przerw wypoczynkowych w wymiarze nieprzekraczającym ośmiu tygodni w ciągu roku, które powinny być wykorzystane w okresie wolnym od zajęć dydaktycznych. Proponuję w tym miejscu rozwinąć tę kwestię, zwłaszcza, że obecna konstrukcja przepisu budzi uzasadnione wątpliwości.

W części **9. Organizacja studiów doktoranckich**: należy zauważyć, że zgodnie z art. 57 ust. 1 ustawy o Polskiej Akademii Nauk **Instytuty współpracują w ramach centrów Polskiej Akademii Nauk**. W opinii wymaga uzupełnienia, że do zadań centrów, zgodnie z art. 57 ust. 6 pkt 4 ww. ustawy, **należy współdziałanie w organizowaniu środowiskowych studiów doktoranckich**.

W części **11. Samorząd doktorantów**:

1) nie jest jasne, dlaczego pominięte zostało uprawnienie wynikające z art. 56 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (zwanej dalej: „ustawą o PAN”), zgodnie z którym w skład rady naukowej instytutu wchodzi, z głosem stanowiącym, wybrany przedstawiciel doktorantów, jeżeli instytut prowadzi

studia doktoranckie;

2) pominięte zostały regulacje wynikające z aktów prawa wewnętrznego – w tym ze Statutu Polskiej Akademii Nauk, stanowiącego załącznik do uchwały nr 8/2010 Zgromadzenia Ogólnego PAN z dnia 24 listopada 2010 r., zmienionego uchwałą Nr 8/2012 Zgromadzenia Ogólnego PAN z dnia 25 września 2013 r.

Należy podkreślić, że w rozdziale X ww. Statutu zostały uregulowane kwestie dotyczące samorządu doktorantów. W szczególności zwrócić należałoby uwagę na przepis § 68 ust. 2 pkt 5, który wskazuje, że samorząd realizuje swoje cele poprzez uczestniczenie w podejmowaniu decyzji w sprawach dotyczących doktorantów Akademii i wymienia w szczególności:

- a) opiniowanie – na wniosek organów Akademii i instytutów Akademii – projektów decyzji podejmowanych w sprawach doktoranckich,
- b) współpracy z władzami Akademii i instytutami Akademii oraz wydziałami Akademii w działaniach zmierzających do poprawy systemu kształcenia i wsparcia sytuacji materialnej doktorantów.

Zgodnie z § 70 Statutu Szczegółową strukturę i zasady działania Samorządu określa Regulamin, uchwalony przez Zebranie i zatwierdzony przez Prezesa Akademii.

Ponadto, zgodnie z § 3 ust. 2 Regulaminu Samorządu Doktorantów Polskiej Akademii Nauk, zatwierdzonego przez Prezesa PAN w dniu 4 lipca 2013 r., **doktoranci każdego Instytutu Polskiej Akademii Nauk są uprawnieni do wskazania jednego Delegata na Zebranie Samorządu Doktorantów PAN**. Delegatem może być uczestnik studiów III stopnia prowadzonych przez jednostki naukowe PAN, także wspólnie z innymi instytutami PAN, uczelniami lub innymi jednostkami naukowymi.

Ponadto, pragnę zwrócić uwagę, że przedstawiona opinia wymaga ponownej analizy pod względem redakcyjnym. Przykładowo należy wskazać:

W części **1. Wprowadzenie** na str. 2:

- w akapicie drugim: wskazano, że ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy - *Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw* weszła w życie z dniem 1 października 2011 r. Należy jednocześnie zauważyć, że zgodnie z art. 38 ww. ustawy dla szeregu przepisów został określony późniejszy termin wejścia w życie. Przykładowo zwrócić należy uwagę, że przepis art. 1 pkt 81 ww. ustawy zmieniający art. 103 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - *Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.) w części odnoszącej się do ust. 2 w art. 103, wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2012 r.

- Istotną z punktu widzenia doktorantów była zwłaszcza nowelizacja ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym* z dnia 18 marca 2011 r. (ustawa o zmianie ustawy - *Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw* – Dz. U. Nr 84, poz. 455), która zmieniła art. 167.

- Od 1 października 2011 r. zgodnie z art. 167 ust. 1 ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym*:

„1. Absolwenci studiów otrzymują **uczelniane dyplomy ukończenia studiów, potwierdzające uzyskanie odpowiedniego tytułu zawodowego** i suplementy do dyplomów. Absolwenci studiów podyplomowych i kursów dokształcających otrzymują świadectwa ukończenia tych studiów lub kursów.”

Podczas, gdy przed nowelizacją miał on następujące brzmienie:

1. Absolwenci studiów otrzymują dyplomy państwowe ukończenia studiów wyższych, potwierdzające uzyskanie odpowiedniego tytułu zawodowego.

Absolwenci studiów doktoranckich, studiów podyplomowych i kursów dokształcających otrzymują **świadectwa ukończenia tych studiów** lub kursów.”

Z uwagi na fakt, że dla tej konkretnej zmiany ustawodawca nie przewidział przepisów przejściowych, należy posiłkując się zasadą poszanowania praw nabytych, stwierdzić, że skoro ustawodawca nie rozstrzygnął w nowych przepisach sytuacji doktorantów, którzy rozpoczęli kształcenie mając przyznane uprawnienia przed wejściem w życie nowych regulacji, należałoby przyjąć, że uprawnienie nabyte (przez absolwentów studiów doktoranckich do otrzymania świadectwa ukończenia tych studiów) zostają zachowane.

- w akapicie trzecim: należy wykreślić wyrazy „studiów doktoranckich“.

W części **3. Charakter przepisów normujących prowadzenie studiów doktoranckich**: w akapicie pierwszym wskazuje się na charakter przepisów ustawy o PAN, Prawa o szkolnictwie wyższym, ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki – jako przepisów *ius cogens* (powszechnie obowiązujących). W kolejnych akapitach powtarzana jest wielokrotnie ta sama informacja, wydaje się, że nie jest to potrzebne.

W części **4. Prowadzenie studiów doktoranckich przez Instytut**: w akapicie pierwszym: nie jest jasne, jakie znaczenie mają oceny ewentualnych błędów o charakterze legislacyjnym popełnionych przez ustawodawcę (zarzut odnoszący się do niejednolitej terminologii stosowanej w ustawie).

W części **5. Procedura utworzenia studiów doktoranckich**:

Proponuję w miejsce „jako podstawą prawną“ wpisać: „jako podstawę prawną“, natomiast w publikatorze do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 grudnia 2013 r. w sprawie studiów doktoranckich i stypendiów doktoranckich zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie studiów doktoranckich“, należy wykreślić wskazanie na rocznik Dziennika Ustaw, tak by publikator otrzymał brzmienie: Dz. U. poz. 1581;

- niefortunnym wydaje się użycie określenia „nie może być podjęta samodzielnie“ (str. 7) w odniesieniu do decyzji dyrektora instytutu o utworzeniu studiów doktoranckich. Należy zauważyć, że decyzję tę dyrektor instytutu istotnie podejmuje samodzielnie – jednak przepisy wskazują na działanie rady naukowej, która uprzednio musi o to zawnieść.

- w akapicie ostatnim: przywoływanie fragmentów Komentarza jest niewątpliwie zasadne w sytuacji, kiedy przepis prawny może budzić wątpliwości interpretacyjne. W odniesieniu do wymogów, jakie musi spełnić wniosek rady naukowej Instytutu o utworzenie studiów doktoranckich, określonych wyraźnie w § 2 rozporządzenia w sprawie studiów doktoranckich, nie zachodzi jednak taka potrzeba, w związku z czym proponuję wykreślenie tego akapitu.

W części **6. Rekrutacja na studia doktoranckie**:

- w akapicie pierwszym we fragmencie, w którym jest mowa o rekrutacji na studia doktoranckie, proponuję doprecyzowanie – ponieważ ustawodawca posługuje się pojęciem „w drodze konkursu“, to takie właśnie pojęcie proponuję przywoływać konsekwentnie;

- zgodnie z art. 196 ust. 2 Prawa o szkolnictwie wyższym uchwałę podaje się do publicznej wiadomości nie później niż do dnia 30 kwietnia roku kalendarzowego, w którym

rozpoczyna się rok akademicki, którego uchwała dotyczy. Proponuję w związku z tym takie samo określenie tego terminu w opinii (zamiast: „do dnia 30 kwietnia poprzedniego roku akademickiego“);

- wymaga doprecyzowania stwierdzenie, że „Ustawodawca nakazuje stosować przepisy art. 169 ust. 5 (...)“. Zgodnie z art. 196 ust. 2 zd. trzecie: „Przepis art. 169 ust. 5 stosuje się odpowiednio“. Istotne jest dodanie, że przepis ma zastosowanie odpowiednio, a nie wprost.

W części **7. Regulamin studiów doktoranckich**: w akapicie trzecim, w którym mowa jest o stosowaniu art. 161 i 162 Prawa o szkolnictwie wyższym, należy doprecyzować, że chodzi o „odpowiednie“ stosowanie przepisów;

W części **10. Program studiów doktoranckich**: w akapicie drugim mówi się o „zajęciach obowiązkowych“, pragnę zwrócić uwagę, że rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w *sprawie kształcenia na studiach doktoranckich w uczelniach i jednostkach naukowych*, w § 4 ust. 1. ustawodawca posługuje się pojęciem „zajęć obowiązkowych“.